

การจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์อาหารทะเลปลอดภัย: กรณีศึกษาร้านคนจับปลา ประจวบคีรีขันธ์

Supply Chain Management of Safe Seafood Products: A Case Study of Fisherfolk Shop in Prachuap Khiri Khan Province

สุทธิพร บุญมาก¹ นวิทย์ เอ็มเอก² อภินันท์ เอื้อกังกูร^{3*} สานิตย์ ศรีชูเกียรติ⁴
Suttiporn Bunmak¹, Nawit Amage², Apinan Aueaungkul^{3*}, Sanit Srichookiat⁴

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อ.เมือง จ.สงขลา 90000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Muang, Songkhla, 90000

²คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ อ.เมือง จ.สงขลา 90000

Faculty of Economic and Business Administration, Thaksin University, Muang, Songkhla 90000

Corresponding author *

E-mail: apinan.a@scholar.tsu.ac.th

Received: May 20,2019; Revised: August 2,2019; Accepted: August 15,2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบกรณีศึกษาที่มีหน่วยการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับองค์กร ผลการศึกษาพบว่าร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีโซ่อุปทานของวิสาหกิจเพื่อสังคม 3 ส่วน ได้แก่ 1) โซ่อุปทานต้นน้ำ คือ ชาวประมงพื้นบ้านในฐานะผู้ขายปัจจัยการผลิต 2) โซ่อุปทานกลางน้ำ คือ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในฐานะผู้รับซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อแปรรูปสินค้า และ 3) โซ่อุปทานปลายน้ำ คือ ร้านคนจับปลากลาง กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้บริโภค ร้านคนจับปลาเป็นกิจการขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านที่ขับเคลื่อนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคที่ต้องการอาหารทะเลปลอดภัยและต้องการสนับสนุนการทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงพื้นบ้าน การดำเนินกิจการร้านคนจับปลาทำให้ชาวประมงพื้นบ้านขายสัตว์น้ำในราคาที่เป็นธรรม และผู้บริโภคได้รับซื้อสินค้าอาหารทะเลปลอดภัยไม่มีการฉ้อโกง โดยสามารถตรวจสอบสินค้าย้อนกลับสู่ผู้ขายปัจจัยการผลิตภายใต้มาตรฐานคุณภาพสินค้าบลูแบนด์ที่สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ รัฐบาลควรสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบนี้ให้แก่ชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงพื้นบ้านที่ทำประมงอย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรทางทะเล

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม โซ่อุปทาน ชาวประมงพื้นบ้าน อาหารทะเลปลอดภัย องค์กรพัฒนาเอกชน

Abstract

The objective of this paper are to study supply chain management and to identify the key stakeholders of Fisherfolk enterprise in Prachuap Khiri Khan Province. Qualitative research was employed and a case study was conducted to gain insight knowledge and understanding. A unit of analysis is at organizational level. The study found that the supply chain was classified into 3 parts: 1) the upstream supply chain (the small-scale fisherfolk as suppliers of aquatic animals); 2) the midstream supply chain (Prachuap Khiri Khan Fisherfolk enterprise as a manufacturer for seafood products) and 3) the downstream supply chain (a Fisherfolk shop in Bangkok selling the products to consumers) Fisherfolk enterprise is a social enterprise originated from Non-Government Organization (NGO) that comes to serve small-scale fisherfolk, who initiate marine resource conservation. The enterprise provides products to consumers, who need safe seafood, and support the small-scale fisherfolk for the marine resource conservation. The Fisherfolk enterprise allows small-scale fisherfolk to sell aquatic animals at a fair price and provide consumers

organic seafood products, which can trace the products back to the suppliers. The quality of seafood products are under the Blue Brand standard, which supports marine resource conservation for sustainability. The government should support this form of social enterprises that facilitate small-scale fisherfolk to make fisheries more responsible for marine resources.

Keywords: Social Enterprise, Supply Chain, Small-Scale Fisherfolk, Safe Seafood, Non-Government Organization (NGO)

Paper type: Research

1. บทนำ

วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มีเป้าหมาย 3 ด้าน ตามหลักการไตรกำไรสุทธิ (Triple Bottom Line) ประการแรกมุ่งให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมหรือคนในชุมชน ประการที่สองคือ ผลตอบแทนทางสิ่งแวดล้อม และประการสุดท้ายคือ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจหรือผลกำไรของกิจการ เพื่อความอยู่รอดของกิจการ (Siriphattasophon, 2015) วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการผสมผสานการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลตอบแทนทางการเงินที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงเป็นเรื่องที่นักวิชาการและภาครัฐบาลควรให้ความสนใจ ซึ่งร้านคนจับปลาเป็นหนึ่งในวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีความน่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งโครงการนำร่องในการพัฒนาความยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ร้านคนจับปลาเป็นกิจการขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่ขยายงานในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และเป็นหนึ่งในวิสาหกิจเพื่อสังคมต้นแบบที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแนะนำให้นักลงทุนใน พ.ศ.2558 (Bangkokbiznews, 2015; School of Change Makers, 2017)

ร้านคนจับปลา (Fisherfolk shop) เริ่มมาจากสมาคมรักษ์ทะเลไทย ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาทำงานร่วมกับสมาคมประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระได อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ทรัพยากรทางทะเล และการใช้เครื่องมือทำประมงที่ไม่ทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลทำให้ทรัพยากรทางทะเลมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น แต่คุณภาพชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านยังไม่ดีขึ้น เนื่องจากรายได้จากการทำประมงพื้นบ้านไม่ได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากราคาสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านที่ทำประมงอย่างอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างจากราคาสัตว์น้ำโดยทั่วไป ปัญหาดังกล่าว จึงเป็นจุดเริ่มต้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมร้านคนจับปลาใน พ.ศ. 2557 โดยเป็นรูปแบบธุรกิจของชาวประมงพื้นบ้านที่ลงขันในนามเครือข่ายประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระไดร่วมกับสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย เพื่อสนับสนุนให้ชาวประมงพื้นบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีจากการทำประมงพื้นบ้านอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Fisherfolk manager, interview 23 October 2018; Fisherfolk, 2018; Matichon, 2016; Bangkokbiznews,

2015; School of Change Makers, 2017) ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของ

ชาวประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระได เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถขายสัตว์น้ำในราคาที่ เป็นธรรมด้วยการทำประมงอย่างยั่งยืน และไม่สามารถขายสัตว์น้ำให้แก่ผู้บริโภค โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ภายหลังการแก้ไขปัญหาพื้นที่ทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงที่ไม่ทำลายล้างในพื้นที่อ่าวคันกระไดแล้ว สมาคมรักษ์ทะเลไทย จึงก่อตั้งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ โดยอาศัยแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนกิจการ

ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์รับซื้อสัตว์น้ำในราคาที่สูงกว่าพ่อค้าคนกลาง ในขณะที่ ชาวประมงพื้นบ้านต้องมีแนวคิดและปฏิบัติหลักเกณฑ์พื้นฐานความเป็นสมาชิกร้านคนจับปลาอย่างน้อย 4 ประการ เพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หลักของร้านคนจับปลา ดังนี้ 1) สนับสนุนกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรทางทะเลของชุมชนอย่างต่อเนื่องและแสดงให้เห็นถึงเจตนาอย่างชัดเจน 2) ต้องทำประมงที่รับผิดชอบต่อสังคมไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีการจัดการที่เป็นธรรม 3) ต้องอาศัยวิธีการและเครื่องมือการทำประมงที่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศและทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ไม่ใช่วิธีการและเครื่องมือทำประมงแบบทำลายล้างและละเมิดกติกาชุมชน และ 4) เป็นสัตว์น้ำที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ไม่มีการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายทุกชนิด และสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของสัตว์น้ำได้อย่างชัดเจน (Fisherfolk manager, interview 23 October 2018; Fisherfolk, 2018; School of Change Makers, 2017) ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนมีการลงทุนของสมาชิก หุ้นส่วนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านร้อยละ 20 จำนวน 40 คน 2) สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านร้อยละ 20 และ 3) สมาคมรักษ์ทะเลไทยร้อยละ 60 ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีหน้าที่เป็นหน่วยการผลิตและแปรรูปสัตว์น้ำ โดยรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านที่ทำประมงอย่างรับผิดชอบต่อสังคมในราคาที่สูงกว่าตลาดท้องถิ่น ร้อยละ 20 และจัดส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลางในกรุงเทพฯ เพื่อทำการตลาดและขายให้แก่ผู้บริโภคสินค้า (Fisherfolk manager, interview 23 October 2018)

สถานการณ์ธุรกิจอาหารสดของไทยมีปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้นทั้งในและต่างประเทศ สาเหตุหนึ่งมาจากการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งภายในประเทศ (Kaewsun & Sutamuang, 2016) แต่มีกปัญหาจากหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในด้านปริมาณและกระบวนการผลิต เช่น ฤดูกาล สภาพอากาศ โรคระบาด ราคา การขนส่ง และอื่นๆ ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) จากความไม่แน่นอนที่ส่งผลกระทบต่อทั้งปริมาณสินค้าและกระบวนการผลิตที่ไม่สามารถส่งต่อให้ลูกค้าตรงตามความต้องการ และปัญหานี้มีแนวโน้มปรับเปลี่ยนเรื่อยๆ ร้านคนจับปลาเป็นหนึ่งในธุรกิจอาหารทะเลสดและมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจการตั้งแต่ต้นน้ำจากชาวประมงพื้นบ้านไปจนถึงร้านคนจับปลาในการแปรรูปและส่งสินค้าต่อไปถึงผู้บริโภค การศึกษารูปแบบโซ่อุปทานของวิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำจะทำให้เข้าใจกระบวนการดำเนินงานและมองเห็นภาพโดยรวมเพื่อการจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยประสานงานในโซ่อุปทานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า บทความนี้มุ่งตอบคำถามวิจัยที่ว่า “การจัดการโซ่อุปทานของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์เป็นอย่างไร” เพื่อพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมไปสู่การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์

3. ทบทวนวรรณกรรม

โซ่อุปทานเป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันและมีความเกี่ยวข้องในเชิงบูรณาการ ซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าและยกระดับทางการแข่งขันของโซ่อุปทาน Mentzer et al. (2002) ได้ให้ความหมายของการจัดการโซ่อุปทานว่า การร่วมมือประสานงานเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบของหน้าที่และกระบวนการต่าง ๆ ภายในและระหว่างธุรกิจโซ่อุปทาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาวของแต่ละบริษัทและตลอดทั้งโซ่อุปทาน (Mentzer et al., 2002 cited in Carter & Rogers, 2008) โซ่อุปทานจึงเป็นความร่วมมือและประสานงานของกิจกรรมหลักของธุรกิจตั้งแต่ผู้จัดหาวัตถุดิบจนถึงผู้บริโภค เพื่อส่งมอบผลิตภัณฑ์ ข้อมูล และบริการที่มีคุณค่าให้แก่ผู้บริโภคคนสุดท้ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Wisner, Tan and Leong (2012) ได้แนะนำกระบวนการหลักที่สำคัญ 4 อย่างของการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ 1) การจัดซื้อ (Purchasing) รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการซัพพลายเออร์ การประเมินซัพพลายเออร์ กระบวนการจัดซื้อจัดหา การเป็นพันธมิตรกับซัพพลายเออร์ และการจัดหาเชิงกลยุทธ์ 2) การดำเนินการ (Operations) ประกอบด้วย

กิจกรรมย่อย เช่น การผลิต การจัดการความต้องการสินค้า การควบคุมคุณภาพ และการจัดการสินค้าคงคลัง 3) การขนส่งและการกระจายสินค้า (Distribution) รวมถึงการจัดการขนส่ง การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า การออกแบบเครือข่ายการกระจายสินค้า และการให้บริการลูกค้า และ 4) การประสานงานของกระบวนการต่าง ๆ (Integration) ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันและการประสานงานกันระหว่างบริษัท การจัดการความร่วมมือและความสัมพันธ์ การวัดและประเมินผลการดำเนินงานของโซ่อุปทาน ตัวแบบอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR Model) ได้รับความนิยมนสามารถอธิบายคุณลักษณะของกระบวนการหลักและกิจกรรมทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Theeranuphattana & Tang, 2009; Sangworn & Teeravaraprug, 2012)

ตัวแบบอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR Model) มีกระบวนการมาตรฐานต่าง ๆ อย่างชัดเจน และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดมาตรฐานประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด (Best Practices) ในแต่ละอุตสาหกรรม เพื่อให้องค์กรสามารถเปรียบเทียบและพัฒนาประสิทธิภาพในแต่ละโซ่อุปทานมาตรฐานประกอบด้วย ซัพพลายเออร์ของซัพพลายเออร์ (Supplier's supplier) ซัพพลายเออร์ (Supplier) ผู้ผลิต (Manufacturer) ลูกค้า (Customer) และลูกค้าของลูกค้า (Customer's customer) ประกอบด้วย 6 กระบวนการหลัก คือ การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ การย้อนกลับ และการทำให้ของกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกันได้ (Chidchob, Sompen, Yaowasakunmat & Dungwak, 2014; Thoucharee & Pitakaso, 2012; Sangworn & Teeravaraprug, 2012; Supply Chain Council, 2012)

แนวคิดของของวิสาหกิจเพื่อสังคม และการจัดการโซ่อุปทานเพื่อความยั่งยืนมีส่วนที่คล้ายกันเนื่องจากทั้งสองแนวคิดนี้มีวัตถุประสงค์ที่คำนึงถึงทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านสังคม (Schaltegger & Burritt, 2014) การจัดซื้อจัดหาสินค้า วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ และบริการเป็นงานที่สำคัญในวิสาหกิจเพื่อสังคมในกระบวนการหลักของการจัดการโซ่อุปทาน ดังนั้น การจัดซื้อจัดหาของวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการจัดซื้อที่ยั่งยืนที่ต้องพิจารณาเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กัน (Schneider & Wallenburg, 2012) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อที่ยั่งยืนได้มีการศึกษาไว้ในหลายหัวข้อรวมถึง การจัดซื้อสีเขียว (Green Purchasing) การจัดซื้อที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Purchasing) ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการจัดซื้อ (Purchasing Social Responsibility) การจัดหาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Procurement) และการจัดซื้อที่มีจริยธรรม (Ethical Purchasing) ในความหมายของการจัดซื้อที่ยั่งยืนนั้นมีความ

แตกต่างกัน รวมถึงความคิดด้านการเงิน สิ่งแวดล้อม สังคม และจริยธรรม (Schneider & Wallenburg, 2012; Antonio, 2011; Mont & Leire, 2009) การจัดซื้อ มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจขององค์กร และต้องพิจารณาถึงผลลัพธ์ทางสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหาวัตถุดิบไปจนถึงขั้นตอนการจัดการซากผลิตภัณฑ์หลังหมดอายุการใช้งาน และต้องคำนึงถึงประเด็นด้านสังคม เช่น การจัดการความหลากหลาย สิทธิมนุษยชนและคุณภาพชีวิต จริยธรรม การจ้างแรงงาน และกิจกรรมสาธารณกุศลเพื่อชุมชน (Carter & Jennings, 2004 cited in Antonio, 2011)

SCOR Model เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการอธิบายลักษณะการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทานและแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดด้วย 6 กระบวนการหลัก (Supply Chain Council, 2012) คือ

1) กระบวนการวางแผน (Plan) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนในการที่จะบริหารจัดการโซ่อุปทาน กระบวนการวางแผนรวมถึงการรวบรวมความต้องการ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการและทรัพยากรเพื่อที่จะกำหนดขีดความสามารถและความไม่พร้อมในความต้องการและทรัพยากร และระบุกิจกรรมที่ช่วยในการจัดการกับช่องว่างเหล่านั้น การสร้างแผนการจัดการโซ่อุปทานและการสื่อสารให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้

2) การจัดหาวัตถุดิบ (Source) กระบวนการจัดหาวัตถุดิบนี้รวมถึงการสั่งซื้อ การกำหนดการจัดส่ง การรับสินค้า การตรวจสอบและการจัดเก็บสินค้า การรับใบกำกับสินค้าจากซัพพลายเออร์ กระบวนการนี้จะไม่รวมถึงการส่งทำสินค้าที่ต้องใช้เทคนิคทางวิศวกรรมขั้นสูง การกำหนดซัพพลายเออร์ การคัดเลือกและประเมินซัพพลายเออร์ และการเจรจาทำสัญญา

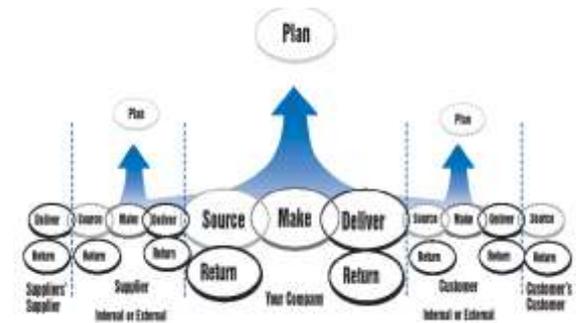
3) กระบวนการผลิต (Make) เป็นกิจกรรมในการแปรสภาพวัตถุดิบหรือการสร้างบริการ รวมถึงการประกอบ กระบวนการทางเคมี การดูแลรักษา การซ่อมแซมสินค้า การปรับปรุงเครื่องยนต์ การรีไซเคิล การทำสินค้าใหม่ การทำการผลิตใหม่ และกระบวนการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในการแปรรูปสินค้าและบริการ

4) การขนส่งสินค้า (Delivery) เกี่ยวข้องกับการจัดการในการขนส่งสินค้าไปยังลูกค้า กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้าง การบำรุงรักษา และการเติมเต็มคำสั่งซื้อของลูกค้า รวมถึงการรับสินค้า การตรวจสอบสินค้าขาเข้า การสร้างคำสั่งซื้อของลูกค้า การกำหนดตารางการจัดส่งสินค้า การหยิบสินค้า การบรรจุภัณฑ์ การส่งสินค้าไปยังลูกค้า และการออกไปแจ้งรายการสินค้าที่ขายให้ลูกค้า

5) การส่งวัตถุดิบคืนกลับ (Return) กิจกรรมจะเกี่ยวข้องกับการไหลย้อนกลับของสินค้าจากลูกค้ามายังผู้ขายสินค้า รวมถึงกิจกรรมการระบุความต้องการที่จะส่งสินค้าคืน

การตัดสินใจเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าส่งคืน การกำหนดตารางการส่งคืนสินค้า การส่งคืนสินค้า การรับคืนสินค้า และ

6) กระบวนการทำให้เกิดขึ้น (Enable) เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดขึ้นในกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการวางโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารผลการปฏิบัติงาน การจัดตั้งนโยบาย ข้อบังคับทางธุรกิจ การจัดการข้อมูลสารสนเทศการจัดการทรัพยากร การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารสัญญา การบริหารเครือข่ายโซ่อุปทาน การบริหารให้สอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับของรัฐบาล และการบริหารความเสี่ยง

ภาพที่ 1: SCOR Model

ที่มา: Supply Chain Council, 2012, p.i.2

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อแสวงหาความรู้และความจริงอย่างเป็นธรรมชาติภายใต้บริบทความเป็นพลวัต หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of analysis) คือ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ เพื่อทำความเข้าใจโซ่อุปทานขององค์กร แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 2 ประเภท เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านเครื่องมือ ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Interview) ภายใต้อำนาจ 6 กิจกรรมหลักที่อ้างอิงมาจาก SCOR Model รวมถึงการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) และ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คำสั่งซื้อ รายงานการประชุม และรายงานการเงิน

การศึกษาครั้งนี้ไม่มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอความเป็นตัวแทนของประชากร (Representative of a Population) จึงไม่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อความเป็นตัวแทนของประชากร แต่เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่ออธิบายและทำความเข้าใจต่อโซ่อุปทานของร้านคนจับปลาโดยเฉพาะ ผู้ศึกษาเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อกิจการโดยตรง จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้จัดการร้านคนจับปลากลาง ณ กรุงเทพฯ ผู้จัดการร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ผู้นำกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน และพนักงาน

ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทกรณีศึกษาไม่มีความจำเป็นต้องมีจำนวนมาก เมื่อข้อมูลเกิดภาวะความอึดอัด และการตรวจสอบแบบสามเส้าจากผู้ให้ข้อมูลมีความเพียงพอที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย

การศึกษาครั้งนี้อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเนื้อหา เพื่อตีความและหาความหมายภายใต้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอนุมาน (Deduction) ซึ่งนำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละองค์ประกอบของโซ่อุปทานในตัวแบบ SCOR ได้แก่ การวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การแปรสภาพวัตถุดิบ การจัดส่งสินค้า การส่งคืนสินค้า และการทำให้เกิดขึ้น เพื่อระบุช่องว่างของร้านคนจับปลา และเพื่อค้นหามาตรการเชิงนโยบายและแนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์สามารถจำแนกตามโครงสร้างของโซ่อุปทานตั้งแต่ผู้ขายปัจจัยการผลิต กระบวนการแปรรูปสินค้า จนถึงลูกค้า เป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) โซ่อุปทานต้นน้ำ คือ ชาวประมงพื้นบ้านในฐานะผู้ขายปัจจัยการผลิต 2) โซ่อุปทานกลางน้ำ คือ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ในฐานะเป็นผู้รับซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อแปรรูปสินค้า และ 3) โซ่อุปทานปลายน้ำ คือ ร้านคนจับปลากลางมีหน้าที่จำหน่ายสินค้าให้ผู้บริโภค ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 โซ่อุปทานต้นน้ำ(Upstream of supply chain)

ชาวประมงพื้นบ้านเป็นโซ่อุปทานในส่วนต้นน้ำ ของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ โดยเป็นผู้ขายปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้ถือหุ้นของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวน 40 คน รวมถึงเป็นสมาชิกของสมาคมประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระได จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมาคมรักษ์ทะเลไทยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้ โซ่อุปทานในส่วนต้นน้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่มีแพปลาพื้นบ้านเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะผู้ขายปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากพัฒนาการและการขับเคลื่อนการพัฒนาของชาวประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระไดที่ต้องการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชาวประมงพื้นบ้าน ในอดีต ชาวประมงพื้นบ้านต้องกู้ยืมเงินจากแพปลาพื้นบ้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการจัดซื้ออุปกรณ์การทำประมงพื้นบ้านเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกร้านคนจับปลาสามารถปลดหนี้สินที่มีต่อแพปลาพื้นบ้านจนหมดสิ้นแล้ว ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถนำสัตว์น้ำมาขายให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์โดยตรง ในขณะที่ ชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ที่ยังมีหนี้สินต่อแพปลาพื้นบ้านไม่สามารถนำสัตว์น้ำมาขายให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบเพราะชาวประมง

พื้นบ้านมีพันธสัญญาใจต่อแพปลาพื้นบ้านที่ต้องขายสัตว์น้ำให้แก่แพปลาพื้นบ้านเท่านั้น ชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นหนี้สินต่อแพปลาพื้นบ้าน จึงไม่สามารถขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ และแหล่งรับซื้อสัตว์น้ำอื่น ๆ ในปัจจุบัน ชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่มีหนี้สินต่อแพปลาพื้นบ้าน จึงมีอิสระในการขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ และพ่อค้าคนกลางอื่น ๆ จึงทำให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่ต้องนำแพปลาพื้นบ้านเข้ามาเป็นสมาชิกของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์

ชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ คือ ชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกของสมาคมประมงพื้นบ้านอ่าวคันกระได จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายใต้เครือข่ายสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย และสมาคมรักษ์ทะเลไทย ซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรทะเลในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคันกระได บ้านปากคลองเกลียง และบ้านทุ่งน้อย เป็นผู้ถือหุ้นของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 40 คน กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านรวมตัวในรูปแบบสหกรณ์มีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นในร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ร้อยละ 20 โดยมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท ที่เป็นผู้ขายสัตว์น้ำที่เป็นปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์โดยตรง การทำประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลักครอบครัว และเป็นอาชีพหลักในชุมชน อาศัยเรือประมงขนาดเล็กไม่เกิน 10 ตันกรอส สามารถทำประมงในทะเลไม่เกินระยะทาง 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง มีการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบพื้นบ้านที่ถูกกฎหมาย โดยไม่ทำลายล้างทรัพยากรทางทะเลและสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็ก ทั้งนี้ การออกเรือทำประมงพื้นบ้านที่มีขนาดเล็กในการจับสัตว์น้ำในทะเลชายฝั่งบริเวณอ่าวคันกระไดจะออกเรือไปจับสัตว์น้ำในรูปแบบไป-กลับภายในวันเดียว โดยออกเรือในเวลาเย็น และเดินทางกลับในเวลาเช้าของอีกวัน ทั้งนี้ ผลการศึกษาโซ่อุปทานต้นน้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ สามารถสรุปผลการศึกษา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนร่วมระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ (Plan) การจัดหาอุปกรณ์จับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน (Source) การจับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน (Make) การจัดส่งสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน (Delivery) ที่มีต่อร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

5.1.1 การวางแผนร่วมระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีการวางแผนร่วมกับสมาชิกชาวประมงพื้นบ้านเพื่อจับสัตว์น้ำสามารถจำแนกการวางแผนระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การวางแผนเพื่อจับสัตว์น้ำตามฤดูกาลประมง และการวางแผนเพื่อจับสัตว์น้ำในระยะสั้น เพื่อบริหารจัดการสัตว์น้ำที่ร้านคนจับปลา

ต้องการตามคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางให้เหมาะสมกับฤดูกาลทำประมง และตอบสนองความต้องการของลูกค้า ดังนี้

1) การวางแผนเพื่อจับสัตว์น้ำตามฤดูกาลทำประมง การวางแผนร่วมระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในแต่ละช่วงฤดูกาลทำประมงพื้นบ้านนั้น ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้องการสอบถามชนิดสัตว์น้ำในแต่ละฤดูกาลที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับมาได้ เพื่อนำไปวางแผนในการส่งเสริมการขายสินค้าของร้านคนจับปลาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมตามฤดูกาลในการทำประมงพื้นบ้านในแต่ละชนิด เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับสัตว์น้ำในบางชนิดเป็นจำนวนมากในบางฤดูกาล ในขณะที่ในช่วงฤดูกาล ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถจับสัตว์น้ำในบางชนิด การประชุมระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและร้านคนจับปลา เพื่อวางแผนเพื่อส่งเสริมการขาย และรับทราบชนิดสัตว์น้ำในแต่ละฤดูกาล เพื่อสั่งซื้อสัตว์น้ำให้เหมาะสม

2) การวางแผนเพื่อจับสัตว์น้ำในระยะสั้น ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถวางแผนเพื่อรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านล่วงหน้าในแต่ละครั้งตามคำสั่งซื้อสินค้าของร้านคนจับปลากลาง ถึงแม้ว่าร้านคนจับปลากลางจะมีคำสั่งซื้อมาให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในวันพุธของสัปดาห์ที่ 2 และ 4 เป็นประจำทุกเดือน เพื่อจัดส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลาง แต่เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อที่เกี่ยวกับคำสั่งซื้อหรือความต้องการสัตว์น้ำก่อนการออกเรือทำประมง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถแจ้งหรือออกคำสั่งให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำตามคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางได้ในแต่ละครั้ง ทำให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถวางแผนร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านเพื่อจับสัตว์น้ำในแต่ละครั้งตามคำสั่งซื้อล่วงหน้าในแต่ละรอบสัปดาห์ เพื่อตอบสนองคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลาง ทำให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถจัดหาสัตว์น้ำในบางชนิดได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของร้านคนจับปลากลางในบางครั้ง

5.1.2 การจัดหาอุปกรณ์จับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน เครื่องมือในการทำประมงพื้นบ้านสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือจับสัตว์น้ำในการทำประมงชายฝั่ง ได้แก่ แห อวน เบ็ดตกปลา ลังใส่ปลา และวัสดุที่ใช้จับสัตว์น้ำ ได้แก่ น้ำแข็ง และลังใส่ปลา ในอดีต ชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัยแหล่งเงินทุนจากแพปลาพื้นบ้านที่เป็นพ่อค้าคนกลางเพื่อจัดหาเครื่องมือทำประมงพื้นบ้าน ในขณะที่ แพปลาพื้นบ้านในฐานะแหล่งเงินทุนของชาวประมงพื้นบ้านมีข้อบังคับให้ชาวประมงพื้นบ้านต้องขายสัตว์น้ำให้แก่แพปลาพื้นบ้านที่เป็นแหล่งเงินทุนเท่านั้น จนกว่าจะขดใช้หนี้สินหมด ซึ่งเรียกว่า ระบบเกี่ยว ในขณะที่ การรับซื้อสัตว์น้ำของแพปลาพื้นบ้านที่ชาวประมงพื้นบ้านสังกัดมีราคาซื้อค่อนข้างต่ำกว่าราคาในตลาดท้องถิ่น แต่ในปัจจุบัน ชาวประมงพื้นบ้านที่เป็น

สมาชิกร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ได้หลุดพ้นจากระบบเกี่ยวของแพปลาพื้นบ้าน โดยกู้ยืมเงินธนาคาร และเงินแชร์ของสมาชิก เพื่อปลดหนี้สินจากแพปลาพื้นบ้าน จึงเป็นอิสระในการซื้อขายสัตว์น้ำ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า แหล่งเงินทุนในการจัดซื้ออุปกรณ์จับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน เป็นเงื่อนไขของการเป็นชาวประมงพื้นบ้านอิสระที่ไม่ต้องอยู่ภายใต้ระบบเกี่ยวเพื่อกู้ยืมเงินจากแพปลาพื้นบ้าน

ชาวประมงพื้นบ้านมีพันธะความรับผิดชอบร่วมกับร้านคนจับปลา และสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ภายใต้มาตรฐานคุณภาพสินค้าบุรณด์ที่ ต้องจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมกับประเภทสัตว์น้ำ ไม่ใช่เครื่องมือประมงที่ทำลายล้างทรัพยากรทางทะเล และเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำต้องถูกกฎหมาย เพื่อจับสัตว์น้ำที่มีขนาดมาตรฐานเหมาะสมในแต่ละชนิด ขนาดสัตว์น้ำต้องไม่เล็กจนเกินไป เพื่อหลีกเลี่ยงการทำลายสัตว์น้ำในวัยอ่อน การใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่ได้มาตรฐานเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบหลักของชาวประมงพื้นบ้านในการจับสัตว์น้ำ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรทางทะเล ซึ่งสมาคมรักษ์ทะเลไทยเป็นผู้ขับเคลื่อนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้แก่ชาวประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่ก่อนการเปิดกิจการร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนตระหนักถึงเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่เหมาะสมเป็นอย่างดี โดยยกเลิกอวนออกแรงซี ซึ่งเป็นอวนขนาดเล็ก 2.0 เซนติเมตร เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีมติร่วมกันว่าเครื่องมือดังกล่าวทำลายล้างสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กวัยอ่อน ในปัจจุบัน ชาวประมงพื้นบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกร้านคนจับปลาและไม่เป็นสมาชิกร้านคนจับปลาก็ปฏิบัติตามกติกาดังกล่าวในการไม่ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับชาวประมงพื้นบ้านมีการเฝ้าระวังการทำประมงของเรือประมงพาณิชย์ที่เข้ามาจับสัตว์น้ำในพื้นที่ไม่ให้ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย

ในส่วนตัวสดที่ใช้จัดเก็บสัตว์น้ำในระหว่างออกเรือประมง ได้แก่ น้ำแข็ง และลังใส่ปลา ชาวประมงพื้นบ้านไม่ได้ใช้สารเคมีใด ๆ โดยเฉพาะฟอร์มาลีน เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารทะเลที่ปลอดภัย ทั้งนี้ การทำประมงพื้นบ้านไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยสารเคมีเพื่อรักษาความสดของสัตว์น้ำ เนื่องจากการทำประมงมีระยะทางไม่เกิน 3 ไมล์ทะเล และเป็นการออกเรือทำประมงแบบไป-กลับภายในวันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความไม่ปลอดภัยของอาหารทะเลมาจากน้ำแข็งที่ใช้จับเก็บสัตว์น้ำในระหว่างทำประมง เนื่องจากน้ำแข็งจากโรงงานอาจมีสารเคมีปนเปื้อน โดยเฉพาะฟอร์มาลีน ชาวประมงพื้นบ้านต้องเลือกใช้น้ำแข็งจากโรงงานที่ไม่มีสารเคมีปนเปื้อน ทั้งนี้ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์เคยสุ่มตรวจสอบสารเคมีในน้ำแข็ง เพื่อให้สัตว์น้ำมีความปลอดภัยตั้งแต่แหล่งผลิต

5.1.3 การจับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน การจับสัตว์น้ำต้องอาศัยความรู้และทักษะที่แตกต่างในแต่ละชนิด โดยเฉพาะ ในขณะ ที่ ชาวประมงพื้นบ้านแต่ละรายมีความเชี่ยวชาญในการจับสัตว์น้ำที่ต่างกัน ดังนั้น ชาวประมงพื้นบ้าน จึงอาศัยกลยุทธ์การออกเรือทำประมงพื้นบ้านเป็นหมู่นกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ ชาวประมงพื้นบ้านออกเรือทำประมงแบบไป-กลับภายในวันเดียว โดยออกเรือประมงในช่วงบ่าย แล้วกลับในช่วงเช้าของอีกวัน หรือออกเรือประมงในช่วงค่ำ ขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์น้ำที่ต้องการจับในแต่ละครั้ง เนื่องจากการทำประมงพื้นบ้านอาศัยเรือประมงที่มีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถออกเรือทำประมงในทะเลระยะทางไกลเกินขีดความสามารถของขนาดเรือประมง และไม่เกินระยะทาง 3 ไมล์ทะเล ตามกฎหมายกำหนด ทำให้สัตว์น้ำที่จับได้มีความใหม่และสดทุกครั้ง

คุณภาพสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้เป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากราคาสัตว์น้ำที่จับได้ขึ้นอยู่กับขนาดและคุณภาพของสัตว์น้ำที่มีคุณภาพจะต้องมีอวัยวะที่สมบูรณ์และครบถ้วน รวมถึงต้องมีความสด ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านพยายามแกะสัตว์น้ำออกจากเครื่องมือจับสัตว์น้ำอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้อวัยวะสัตว์น้ำฉีกขาด และอาศัยน้ำแข็งเพื่อรักษาความสด แต่ด้วยข้อจำกัดของการทำประมงพื้นบ้านที่ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถคัดแยกสัตว์น้ำ และจัดเก็บสัตว์น้ำในแต่ละชนิดโดยเฉพาะ เนื่องจากเรือประมงพื้นบ้านมีขนาดเล็ก ส่งผลทำให้สัตว์น้ำที่จัดเก็บรวมกันในลังมีความไม่สมบูรณ์ของอวัยวะต่าง ๆ รวมถึงการรักษาคุณภาพความสดของสัตว์น้ำในบางชนิดต้องใช้เทคนิคที่ต่างกัน เพื่อคงรักษาคุณภาพความสดให้แก่สัตว์น้ำในแต่ละชนิดโดยเฉพาะ

5.1.4 การจัดส่งสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำได้แล้ว ชาวประมงพื้นบ้านจะแจ้งชนิดและปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในแต่ละครั้งในระหว่างออกเรือประมงในทะเลให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ร้านคนจับปลาแจ้งคำสั่งซื้อ ในบางกรณี ร้านคนจับปลาก็จะติดต่อชาวประมงพื้นบ้าน โดยตรง แล้วจึงแจ้งคำสั่งซื้อให้แก่ชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์รับซื้อสัตว์น้ำแล้ว ชาวประมงพื้นบ้านจะนำสัตว์น้ำมาจัดส่งให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ โดยตรง แต่เนื่องจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์รับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านในปริมาณที่ค่อนข้างน้อย เพียง 1 ใน 5 ของสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้ในแต่ละครั้ง ในขณะที่ ราคาซื้อสัตว์น้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ค่อนข้างสูงกว่าราคาซื้อในตลาดท้องถิ่นร้อยละ 20 ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านคัดสรรสัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่ และมีอวัยวะครบถ้วนสมบูรณ์ให้แก่ร้านคนจับปลาเป็นลำดับแรก ในส่วนสัตว์น้ำที่เหลือ ชาวประมงพื้นบ้านจะนำไปขายให้แก่แพปลาพื้นบ้านทั่วไป ซึ่งรับซื้อทุกชนิดและทุกขนาด ทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าราคาซื้อสัตว์น้ำที่ค่อนข้างสูง และจำนวน

สัตว์น้ำที่รับซื้อค่อนข้างน้อยของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ จึงเป็นเงื่อนไขทำให้ชาวประมงพื้นบ้านคัดเลือกสัตว์น้ำที่มีคุณภาพให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ โดยมีความสมบูรณ์ทางกายภาพ และขนาดที่เหมาะสม

คุณภาพของสัตว์น้ำที่จับได้จากชาวประมงพื้นบ้าน คุณลักษณะทางกายภาพของสัตว์น้ำเป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์มาตรฐานที่สำคัญในการรับซื้อสัตว์น้ำของร้านคนจับปลา ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านต้องรักษาคุณภาพทางกายภาพของสัตว์น้ำ ได้แก่ ความสมบูรณ์ของอวัยวะสัตว์น้ำ และขนาดที่ได้มาตรฐานของสัตว์น้ำ เนื่องจากราคาที่ร้านคนจับปลาซื้อค่อนข้างสูงกว่าราคาในตลาดท้องถิ่น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านให้ความสำคัญต่อการขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านคนจับปลาเป็นลำดับแรก ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านคัดเลือกสัตว์น้ำที่จับได้ให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ที่มีคุณภาพทางกายภาพตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่ร้านคนจับปลาต้องการ โดยเฉพาะ ประกอบกับชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับสัตว์น้ำเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง ในขณะที่ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์สามารถรับซื้อสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านได้เพียง 1 ใน 5 ของสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับมาได้ในแต่ละครั้ง เนื่องจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีคำสั่งซื้อจากร้านคนจับปลากลางในสัตว์น้ำบางชนิด และในจำนวนที่ค่อนข้างจำกัด ซึ่งต้องกระจายการรับซื้อสัตว์น้ำให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านในแต่ละรายอย่างเสมอภาค ในส่วนสัตว์น้ำที่ไม่ได้คัดเลือกมาขายให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ชาวประมงพื้นบ้านจะนำไปขายให้แก่แพปลาพื้นบ้าน หรือพ่อค้าคนกลางโดยทั่วไป ซึ่งรับซื้อสัตว์น้ำทั้งหมดของชาวประมงพื้นบ้าน โดยไม่มีการคัดเลือกสัตว์น้ำที่รับซื้อในแต่ละครั้ง แต่ราคาซื้อสัตว์น้ำของแพปลาพื้นบ้านมีราคาค่อนข้างต่ำกว่าราคาซื้อของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าชาวประมงพื้นบ้านคัดสรรสัตว์น้ำที่มีคุณภาพทางกายภาพให้แก่ร้านคนจับปลาจังหวัดเป็นลำดับแรก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านได้ราคาซื้อสัตว์น้ำที่ค่อนข้างสูงกว่าราคาในตลาดท้องถิ่น จึงมีความต้องการขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์เป็นลำดับแรก ซึ่งทำให้ชาวประมงพื้นบ้านคัดเลือกสัตว์น้ำที่มีคุณภาพดีที่สุดในแต่ละครั้ง โดยมีความสมบูรณ์ของอวัยวะสัตว์น้ำ และมีขนาดค่อนข้างใหญ่ตามมาตรฐานของร้านคนจับปลา จึงส่งผลทำให้สัตว์น้ำที่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์รับซื้อจากชาวประมงพื้นบ้านมีคุณภาพดี และปลอดภัยจากสารปนเปื้อน

5.2 โซ่อุปทานกลางน้ำ (Midstream of supply chain)

ในส่วนของโซ่อุปทานกลางน้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์นั้น สามารถจำแนกออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนการทำงานของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ (Plan) การรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้าน (Source) การแปรรูปสัตว์น้ำ (Make) การจัดส่งสินค้า

ให้แก่ร้านคนจับปลากลาง (Delivery) การจัดการสินค้าที่บกพร่อง (Return) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 การวางแผนการทำงานของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ การวางแผนของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์กับชาวประมงพื้นบ้านมี 2 รูปแบบ คือ การวางแผนจับสัตว์น้ำตามฤดูกาลทำประมง และการวางแผนจับสัตว์น้ำในระยะสั้นร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีการวางแผนตามฤดูกาลร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านเพื่อวิเคราะห์และจัดหาสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับฤดูกาลและความต้องการของลูกค้า ซึ่งพนักงานร้านคนจับปลาต้องสอบถามชนิดสัตว์น้ำในแต่ละฤดูกาล ในขณะที่ การวางแผนจับสัตว์น้ำในระยะสั้น ร้านคนจับปลาต้องวางแผนจัดหาสัตว์น้ำตามคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางในแต่ละรอบ แต่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านภายใต้คำสั่งซื้อสินค้าของร้านคนจับปลากลาง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับคำสั่งซื้อหรือความต้องการสัตว์น้ำก่อนออกทะเล ซึ่งเมื่อใดชาวประมงมีคำสั่งซื้อหรือความต้องการสัตว์น้ำชนิดใดล่วงหน้าจะส่งผลทำให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถจับสัตว์น้ำในชนิดนั้นได้ ทั้งนี้ จากความเชื่อดังกล่าวทำให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถแจ้งคำสั่งซื้อให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านโดยตรงในแต่ละครั้ง นอกจากการวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิตแล้ว ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้องวางแผนกำลังคนเพื่อแปรรูปสินค้า เนื่องจากบุคลากรแปรรูปสัตว์น้ำที่ทำงานประจำมีเพียงจำนวน 2 คน เมื่อร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์รับซื้อสัตว์น้ำเป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นต้องจ้างลูกค้ายาววันให้เข้ามาช่วยแปรรูปสินค้า ซึ่งต้องผลิตสินค้าให้เสร็จทันทีเมื่อรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านเพื่อรักษาคุณภาพสินค้าที่ไม่ใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต

5.2.2 การรับซื้อสินค้าจากชาวประมงพื้นบ้าน การรับซื้อสัตว์น้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จากชาวประมงพื้นบ้านเป็นรูปแบบการผลิตแบบดึง (Demand pull) ซึ่งเริ่มต้นจากความต้องการของลูกค้าจึงเริ่มการผลิต โดยร้านคนจับปลาแจ้งความต้องการสัตว์น้ำในแต่ละชนิดให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านเพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้านนำสัตว์น้ำมาจัดส่งให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ร้านจับปลาประจวบคีรีขันธ์ได้ประเมินคำสั่งซื้อสินค้าของร้านคนจับปลากลาง เพื่อรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคล่วงหน้า และจัดซื้อสัตว์น้ำให้เพียงพอต่อคำสั่งซื้อในแต่ละรอบร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีข้อจำกัดในชนิดและปริมาณของการรับซื้อสัตว์น้ำตามคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลาง เนื่องจากคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางมาจากผู้บริโภคโดยตรง และคำสั่งซื้อของร้านเลมอนฟาร์ม ในขณะที่ คำสั่งซื้อสินค้าไม่สอดคล้องกับชนิดสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับได้ในแต่ละช่วงฤดูกาล ประกอบกับร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่สามารถแจ้งคำสั่งซื้อสัตว์น้ำล่วงหน้าให้แก่

ชาวประมงพื้นบ้านในแต่ละครั้ง ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถจับสัตว์น้ำในชนิดที่ผู้บริโภคต้องการ

ในบางกรณี ชาวประมงพื้นบ้านติดต่อร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์โดยตรง เพื่อเสนอขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นระบบการผลิตแบบผลัก (Supply push) ซึ่งผลิตตามความต้องการสินค้า โดยผลิตเก็บไว้แล้วผลิตต้นให้เป็นพันธกิจของฝ่ายขายดำเนินการต่อไป ชาวประมงพื้นบ้านเสนอขายสัตว์น้ำที่จับได้ให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ด้วยตนเอง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านรับทราบถึงชนิดและขนาดของสัตว์น้ำที่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีความต้องการรับซื้อสัตว์น้ำอยู่เป็นประจำ จึงแจ้งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเสนอขายสัตว์น้ำโดยตรงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านคัดสรรสัตว์น้ำที่มีคุณภาพให้แก่ร้านคนจับปลาตามหลักเกณฑ์ และทำให้การรับซื้อสัตว์น้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่ต้องการในแต่ละครั้ง

นอกจากสัตว์น้ำที่เป็นปัจจัยการผลิตหลักแล้ว ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์อาศัยปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับมาได้ เป็นส่วนประกอบในการแปรรูปสินค้า ได้แก่ อุปกรณ์และสติ๊กเกอร์ ซึ่งเป็นวัสดุที่ใช้แล้วหมดไปและมีราคาไม่สูง ร้านคนจับปลากลางเป็นผู้ติดต่อแหล่งจัดซื้อให้แก่ร้านคนจับปลาสาขาเพื่อรักษาคุณภาพของปัจจัยการผลิตให้มีมาตรฐานและมีราคาถูก โดยร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีอำนาจในการสั่งซื้อด้วยตนเอง ในขณะที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ที่มีมูลค่าสูง ซึ่งไม่ใช่วัตถุดิบที่ใช้แล้วหมดไปในกระบวนการผลิต ได้แก่ เครื่องบรรจุสุญญากาศ และอาคารโรงเรือนร้านคนจับปลา ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การประสานงานของร้านคนจับปลากลาง

5.2.3 การแปรรูปสัตว์น้ำ เมื่อรับซื้อสัตว์จากชาวประมงพื้นบ้านแล้ว ผู้จัดการร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้องวางแผนกำลังคน เพื่อใช้แรงงานในการแปรรูปสัตว์น้ำทั้งสัตว์น้ำแช่แข็ง และสัตว์น้ำถนอมอาหารแปรรูป เนื่องจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีพนักงานประจำร้านเพียง 2 คน ซึ่งมีหน้าที่ในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ได้แก่ คัดแยกสัตว์น้ำแลสัตว์น้ำ แปรรูปสัตว์น้ำชนิดแช่แข็งและชนิดถนอมอาหารและบรรจุหีบห่อสุญญากาศ ในบางกรณี ร้านคนจับปลาที่มีคำสั่งซื้อและรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านเป็นจำนวนมาก พนักงานประจำร้านมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการแปรรูปสินค้าในแต่ละครั้ง ซึ่งผู้จัดการร้านต้องตัดสินใจวางแผนกำลังคนเพิ่มเติมเพื่อแปรรูปสัตว์น้ำ ซึ่งมีพนักงานรายวันที่สามารถช่วยแปรรูปสัตว์น้ำให้แก่ร้าน จำนวน 2 คน เพื่อแปรรูปสัตว์น้ำให้ทันเวลาจัดส่งสินค้า เนื่องจากการแปรรูปสัตว์น้ำต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันที่รับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อรักษา

คุณภาพความสดของสินค้า โดยไม่ใช้สารเคมีในกระบวนการแปรรูป จึงต้องว่าจ้างพนักงานรายวันเพิ่มเติม

การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพสินค้าก่อนจัดส่งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าในระหว่างการแปรรูปสัตว์น้ำ ซึ่งพนักงานทำหน้าที่แปรรูปสัตว์น้ำเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพสัตว์น้ำในระหว่างการแปรรูปและภายหลังการแปรรูป เมื่อพนักงานพบสัตว์น้ำที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานในระหว่างการแปรรูปสัตว์น้ำ พนักงานจะเปลี่ยนประเภทการแปรรูปสัตว์น้ำจากสัตว์น้ำประเภทสินค้าสดแช่แข็งเป็นสัตว์น้ำประเภทสินค้าแปรรูปถนอมอาหาร ทั้งแบบปลาเค็มปลาแห้ง หรือปลาหวาน ซึ่งการแปรรูปสัตว์น้ำอาจเกิดข้อผิดพลาดในการแลเนื้อสัตว์น้ำ การควบคุมคุณภาพในระหว่างการแปรรูปสินค้า ทำให้ลดปริมาณของเสียจากการแปรรูป ถึงแม้ว่าราคาสินค้าแปรรูปถนอมอาหารจะมีราคาขายต่ำกว่าสินค้าแปรรูปสดแช่แข็ง เช่น การแลปลาอินทรีสดเพื่อแปรรูปเป็นสินค้าสดแช่แข็ง พนักงานสามารถเปลี่ยนเป็นการแปรรูปปลาอินทรีแช่แข็ง ปลาอินทรีหวาน และภายหลังการแปรรูปแล้วต้องตรวจสอบความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในการบรรจุหีบห่อสินค้าด้วยระบบสุญญากาศ โดยเฉพาะการบรรจุหีบห่อถุง เนื่องจากหนวดกุ้งมีความแหลมคมสามารถแทงบรรจุภัณฑ์ทำให้ถุงระบบสุญญากาศรั่ว และทำให้สินค้าเสียคุณภาพ พนักงานต้องตรวจสอบคุณภาพในการบรรจุหีบห่อสินค้าอย่างรอบคอบก่อนแพ็คสินค้าเพื่อจัดส่งให้ร้านคนจับปลากลาง เมื่อสินค้ามีความผิดพลาดในการบรรจุหีบห่อด้วยสุญญากาศ พนักงานจะเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ใหม่เพื่อรักษาคุณภาพสินค้า และลดต้นทุนความเสียหายของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

การจัดการสินค้าคงคลัง ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ตรวจสอบสินค้าคงคลังในแต่ละชนิด เพื่อจัดส่งรายงานสินค้าคงคลังให้แก่ร้านคนจับปลากลางอย่างเป็นทางการทุกสัปดาห์ ทั้งนี้ พนักงานต้องคาดการณ์ปริมาณระดับสินค้าที่อยู่ในร้านแต่ละชนิดให้มีปริมาณเพียงพอต่อคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลาง โดยเฉพาะสินค้าที่มีคำสั่งซื้อประจำเป็นจำนวนมาก ทั้งสินค้าสำหรับร้านเลมอนฟาร์ม และสินค้าสำหรับร้านคนจับปลากลาง ซึ่งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จะต้องมีสินค้าคงคลังในจำนวนที่เพียงพอต่อคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางในแต่ละครั้ง เมื่อคลังสินค้าของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับสินค้าค่อนข้างน้อย ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จะรับซื้อสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อแปรรูปสัตว์น้ำให้มีสินค้าคงคลังเพียงพอต่อคำสั่งซื้อในแต่ละครั้ง ซึ่งร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้องคาดการณ์ปริมาณสินค้าในคลังสินค้าให้มีปริมาณที่มากเพียงพอต่อคำสั่งซื้อของร้านคนจับปลากลางในรอบสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จัดจำแนกสินค้าคงคลังระหว่างสินค้าภายใต้บรรจุภัณฑ์ร้านเลมอนฟาร์ม และร้านคนจับปลากลางอย่างเป็นทางการโดยเฉพาะ เพื่อจัดส่งตามคำสั่งซื้อให้ร้านคนจับปลากลาง ทั้งนี้ ร้านคนจับปลา

ประจวบคีรีขันธ์อาศัยระบบการจัดการสินค้าคงคลังด้วยวิธีการจัดบันทึกด้วยมือ โดยไม่ได้ใช้ระบบบาร์โค้ด เพื่อจัดการสินค้าคงคลัง ทำให้พนักงานร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้องติดตามและปรับปรุงปริมาณสินค้าในแต่ละชนิดที่อยู่ในคลังสินค้าเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อจัดส่งรายการสินค้าคงคลังให้แก่ร้านคนจับปลากลางในทุกวันพุธ ในกรณีที่ไม่มีสินค้าคงคลังอยู่ในปริมาณมาก ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ประสานงานและวางแผนร่วมกับร้านคนจับปลากลาง เพื่อส่งเสริมการขายสินค้าที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในคลังสินค้าให้แก่ลูกค้าของร้านคนจับปลากลาง และเพื่อกระจายสินค้าคงคลังของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้ เนื่องจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่มีช่องทางจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยตรงทุกประเภท ทั้งสินค้าสดแช่แข็งและสินค้าแปรรูปถนอมอาหาร ทำให้การจัดการสินค้าคงคลังของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ต้อง

5.2.4 การจัดส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลาง

ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีการจัดส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลางเพื่อกระจายสินค้าให้แก่ลูกค้าเพียงแห่งเดียว ทั้งสินค้าภายใต้ตราร้านเลมอนฟาร์ม และสินค้าภายใต้ตราร้านคนจับปลากลาง เพื่อกระจายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคในทุกวันพุธของสัปดาห์ที่สองและสี่ในแต่ละเดือน ซึ่งการจัดส่งสินค้าอาศัยการขนส่งสินค้าร่วมกับร้านคนจับปลาคนครศรีธรรมราช โดยอาศัยรถขนส่งบริษัทเอกชน เพื่อลดต้นทุนค่าขนส่งสินค้าในแต่ละครั้งไปยังร้านคนจับปลากลาง ณ กรุงเทพฯ ซึ่งรถขนส่งจะวิ่งผ่านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในวันจันทร์ของสัปดาห์ที่มีคำสั่งซื้อ ทั้งนี้ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จะบรรจุสินค้าลงในลังโฟม เพื่อลดปริมาณความเสียหายในระหว่างการขนส่งสินค้า สำหรับสินค้าสดแช่แข็ง ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์อาศัยการบรรจุหีบห่อพร้อมด้วยน้ำแข็ง เพื่อรักษาคุณภาพความสดของสินค้าสดแช่แข็ง โดยเฉพาะ

5.2.5 การจัดการสินค้าที่บกพร่อง

ถึงแม้ว่าจะตรวจสอบคุณภาพสัตว์น้ำที่รับซื้อจากชาวประมงพื้นบ้านแล้ว แต่เมื่อตรวจพบความบกพร่องของสัตว์น้ำภายหลังการรับซื้อมาจากชาวประมงพื้นบ้านแล้ว ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่มีการส่งคืนสินค้ากลับให้แก่ชาวประมงพื้นบ้าน เนื่องจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ให้ความสำคัญต่อชาวประมงพื้นบ้านในฐานะเป็นพันธมิตรที่ร่วมดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลมากกว่าผลกำไรทางธุรกิจในฐานะเป็นผู้จัดส่งปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลา ทั้งนี้ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จะเปลี่ยนประเภทการแปรรูปสัตว์น้ำที่เป็นสินค้าสดแช่แข็งเป็นสินค้าแปรรูปถนอมอาหารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลดปริมาณความสูญเสียปัจจัยการผลิต เนื่องจากการแปรรูปสัตว์น้ำแช่แข็งเนื้อของสัตว์น้ำจะต้องมีคุณภาพดี และต้องไม่มีตำหนิต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภคสินค้าของร้านคนจับปลา

โดยเฉพาะ ในบางกรณี สินค้าสดแช่แข็งในคลังสินค้าของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ที่มีจำนวนมาก ถึงแม้ว่าสินค้าสดแช่แข็งยังไม่หมดอายุ ร้านคนจับปลาจะนำสินค้าสดแช่แข็งมาประกอบอาหารในการประชุมกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน หรือเป็นอาหารประกอบการศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้สินค้าสดแช่แข็งมีการหมุนเวียนและมีความใหม่ เนื่องจากผู้บริโภคสินค้าร้านคนจับปลานิยมบริโภคสินค้าสดแช่แข็งที่ผลิตใหม่ ซึ่งอายุการผลิตไม่เกิน 2 เดือน ถึงแม้ว่าสินค้าสดแช่แข็งของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จะมีอายุในการบริโภค 9 เดือน กลยุทธ์การจัดการสินค้าคงคลังดังกล่าวช่วยให้สินค้ามีการหมุนเวียนเป็นอย่างดี

5.3 โซ่อุปทานปลายน้ำ (Downstream of supply chain)

โซ่อุปทานปลายน้ำของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ คือ ร้านคนจับปลากลาง กรุงเทพฯ ถึงแม้ว่าสินค้าที่จัดส่งให้แก่ร้านคนจับปลากลางของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มี 2 ประเภท คือ สินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่ร้านเลมอนฟาร์ม และสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่ลูกค้าโดยทั่วไป ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จัดส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลางเท่านั้น ซึ่งร้านคนจับปลากลางเป็นผู้จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าทั้งสองประเภท ทำให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ไม่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับลูกค้าที่เป็นผู้บริโภคโดยตรง ทั้งนี้ ร้านคนจับปลากลางมีหน้าที่หลักเป็นช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้า ซึ่งเป็นโซ่อุปทานปลายน้ำที่มีต่อช่องทางการจัดจำหน่ายหลักใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ การวางแผน (Plan) การจัดหาวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบสินค้า (Delivery) การจัดการสินค้าที่บกพร่อง (Return) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.3.1 การวางแผนของร้านคนจับปลากลาง ร้านคนจับปลากลางวางแผนรับซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาสาขา (Supply) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั่วไป และร้านเลมอนฟาร์ม (Demand) เพื่อจัดจำหน่ายและกระจายสินค้า ทั้งนี้ ร้านคนจับปลากลางอาศัยคำสั่งซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ในขณะที่ สินค้าสำหรับลูกค้าทั่วไป ร้านคนจับปลากลางอาศัยการอ้างอิงจากความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงเวลา เพื่อพยากรณ์คำสั่งซื้อของผู้บริโภคที่สั่งซื้อสินค้าของร้านคนจับปลาในแต่ละเดือนที่ผ่านมาโดยตรง รวมถึงพิจารณาจากธรรมชาติของสัตว์น้ำในแต่ละช่วงฤดูกาล ซึ่งร้านคนจับปลากลางพยายามวางแผนรับซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสัตว์น้ำในแต่ละฤดูกาล ร้านคนจับปลากลางจะแจ้งคำสั่งซื้อสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ทั้งคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าทั่วไป และสินค้าของร้านเลมอนฟาร์ม พร้อม ๆ กันเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อให้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์จัดส่งสินค้าต่อไป

5.3.2. การรับซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ ร้านคนจับปลากลางรับซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ 2 ประเภท คือ สินค้าสำหรับร้านเลมอนฟาร์ม ซึ่งเป็นสินค้าสดแช่แข็งเท่านั้น และสินค้าภายใต้ตราร้านคนจับปลาสำหรับลูกค้าทั่วไป ซึ่งมีทั้งสินค้าประเภทสดแช่แข็งและถนอมอาหารแปรรูปเป็นประจำทุก 2 สัปดาห์ การรับซื้อสินค้าของร้านคนจับปลากลางในแต่ละครั้งอาศัยข้อมูลคำสั่งซื้อของร้านเลมอนฟาร์มเป็นหลัก ในขณะที่ สินค้าภายใต้ตราร้านคนจับปลานั้น ร้านคนจับปลากลางอาศัยการพยากรณ์ยอดขายคำสั่งซื้อจากความต้องการของลูกค้าโดยตรงในแต่ละครั้ง

5.3.3 การแปรรูปสัตว์น้ำ ร้านคนจับปลากลางไม่มีหน้าที่แปรรูปสัตว์น้ำเพื่อจัดจำหน่ายให้แก่ลูกค้า ซึ่งการแปรรูปสัตว์น้ำเป็นหน้าที่ของร้านคนจับปลาสาขาเท่านั้น ทั้งนี้ ร้านคนจับปลากลางทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพสินค้า เมื่อรับซื้อสินค้าจากร้านคนจับปลาสาขา เพื่อจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าทั่วไป และร้านเลมอนฟาร์ม ในกรณีที่ตรวจพบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการบรรจุผลิตภัณฑ์ ร้านคนจับปลากลางจะปรับปรุงและแก้ไขข้อผิดพลาดในการบรรจุภัณฑ์ให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์โดยตรง เช่น การเขียนข้อมูลสินค้าผิดพลาดในฉลากบรรจุภัณฑ์ และฉลากบรรจุภัณฑ์ชำรุด ร้านคนจับปลากลางจึงไม่มีการแปรรูปสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีฉลากบรรจุภัณฑ์เพื่อปรับปรุงการบรรจุภัณฑ์สินค้าของร้านคนจับปลาสาขาเท่านั้น

5.3.4 การจัดส่งสินค้า ร้านคนจับปลากลางมีหน้าที่หลักเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลาสาขา ซึ่งมีการจัดส่งสินค้าให้แก่ผู้บริโภคใน 3 ช่องทาง ได้แก่ ร้านเลมอนฟาร์ม ลูกค้าทั่วไป และการจัดงานอีเวนต์ประจำปี (Event) ทั้งนี้ ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของร้านคนจับปลากลางมีการจัดส่งสินค้าที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ร้านเลมอนฟาร์ม ร้านคนจับปลากลางมีสัญญาการซื้อขายสินค้ากับร้านเลมอนฟาร์ม ซึ่งเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าหลักของร้านคนจับปลากลาง โดยเฉพาะสินค้าสดแช่แข็ง ร้านคนจับปลากลางจะไปส่งสินค้าให้แก่ร้านเลมอนฟาร์ม เดือนละ 2 รอบ เมื่อร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ส่งสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลางในวันอังคารแล้ว ร้านคนจับปลากลางจัดส่งสินค้าให้แก่ศูนย์กระจายสินค้าของร้านเลมอนฟาร์มในวันพุธทันที ร้านคนจับปลากลางอาศัยรถขนส่งรับจ้างในการจัดส่งให้แก่ร้านเลมอนฟาร์มในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ การจัดส่งสินค้าให้แก่ร้านเลมอนฟาร์มอาจจะไม่เป็นไปตามคำสั่งซื้อสินค้าล่วงหน้า เนื่องจากสินค้าที่ร้านเลมอนฟาร์ม ต้องการมีจำนวนและประเภทไม่สอดคล้องกับสินค้าของร้านคนจับปลาในแต่ละช่วงฤดูกาลของสัตว์น้ำ รวมถึงประเภทสินค้าที่เป็นที่ต้องการของร้านเลมอนฟาร์ม จำกัดเฉพาะสัตว์น้ำในบางชนิด จึงทำให้ร้านคนจับปลาไม่สามารถจัดหาสินค้าตามความต้องการของ

ร้านเลมอนฟาร์ม เนื่องจากสินค้าของร้านคนจับปลาเป็นสินค้าอาหารทะเลจากชาวประมงพื้นบ้านที่จับสัตว์น้ำในทะเลชายฝั่ง การควบคุมจำนวนและชนิดสัตว์น้ำเพื่อผลิตให้แก่ผู้บริโภคในแต่ละช่วงฤดูกาลค่อนข้างจำกัด

2) ลูกค้าทั่วไป ร้านคนจับปลากลางมีช่องทางจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้ารายย่อยโดยตรง ซึ่งมีทั้งสินค้าสดแช่แข็งและสินค้าถนอมอาหารแห้ง ร้านคนจับปลากลางอาศัยช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook page) ภายใต้อีเมลชื่อ “ร้านคนจับปลา: FisherFolk” และไลน์แอด (Line add) ภายใต้อีเมลชื่อ “FisherFolkBKK” รวมถึงการสั่งซื้อผ่านโทรศัพท์ เพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมถึงในจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ ร้านคนจับปลากลางมีวิธีการจัดส่ง 2 รูปแบบตามพื้นที่ของลูกค้า ได้แก่ 1) การจัดส่งสินค้าภายในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้านคนจับปลากลางอาศัยการส่งสินค้าให้แก่ลูกค้ารายย่อยผ่านแอปพลิเคชันบริษัทขนส่งเอกชน 2 ราย ได้แก่ บริษัทขนส่งล่ามูฟ และบริษัทขนส่งไลน์แมน ซึ่งร้านคนจับปลากลางไม่มีสัญญาจัดส่งสินค้ากับบริษัทขนส่งดังกล่าว โดยเฉพาะ ทั้งนี้ ลูกค้ารายย่อยเป็นผู้รับผิดชอบต่อต้นทุนค่าขนส่งด้วยตนเอง ซึ่งร้านคนจับปลาแจ้งใบเสนอขายสินค้าพร้อมค่าขนส่งให้แก่ลูกค้าในแต่ละครั้ง เพื่อประกอบกับการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้า และ 2) การจัดส่งสินค้าในต่างจังหวัด ร้านคนจับปลากลางอาศัยช่องทางขนส่งที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า ได้แก่ การขนส่งทางเครื่องบิน รถตู้สาธารณะ และรถโดยสารสาธารณะประจำทาง ทั้งนี้ ลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสินค้าด้วยตนเอง ทำให้จำนวนคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าในต่างจังหวัดมีน้อย เนื่องจากปัญหาต้นทุนการจัดส่งสินค้าในต่างจังหวัดค่อนข้างสูงที่ลูกค้าต้องรับผิดชอบ

3) การจัดกิจกรรมงานอีเวนท์ประจำปี ร้านคนจับปลากลางจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการขายเป็นประจำทุกปี (Event) เพื่อจำหน่ายสินค้าร้านคนจับปลา ซึ่งจัดปีละครั้ง และจัดติดต่อกันเป็นครั้งที่ 5 แล้ว ซึ่งร้านคนจับปลากลางเป็นผู้ประสานงานระหว่างร้านคนจับปลาสาขาให้มาแสดงสินค้าในกรุงเทพฯ เพื่อให้ผู้บริโภคมีโอกาสพบชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นผู้จับสัตว์น้ำโดยตรง นอกจากการจำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคแล้ว การจัดกิจกรรมยังเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์การทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงพื้นบ้านให้แก่ประชาชนทั่วไป ถึงแม้การจัดกิจกรรมงานอีเวนท์จะไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยตรง แต่การจำหน่ายสินค้าของชาวประมงพื้นบ้านให้แก่ผู้บริโภคเป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารวิสาหกิจเพื่อสังคมของร้านคนจับปลาต่อผู้บริโภคเพื่อบริโภคอาหารทะเลที่ปลอดภัยจากชาวประมงพื้นบ้านที่ทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

5.3.5 การจัดส่งสินค้าคืน ร้านคนจับปลากลางไม่มีนโยบายการจัดส่งสินค้าคืนให้แก่ร้านคนจับปลาสาขาในกรณี

ลูกค้าคืนสินค้า เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านต้นทุนการขนส่งสินค้าคืนค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีสินค้าผิดพลาดและลูกค้าคืนสินค้า ร้านคนจับปลากลางและร้านคนจับปลาสาขาต้องรับผิดชอบร่วมกันของต้นทุนสินค้า ร้อยละ 50 เนื่องจากร้านคนจับปลามีเป้าหมายการดำเนินกิจการเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงพื้นบ้านเป็นสำคัญ ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านเป็นหุ้นส่วนในการทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ร่วมกับร้านคนจับปลา ชาวประมงพื้นบ้านจึงไม่ใช่เป็นเพียงผู้จัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลาเท่านั้น แต่ชาวประมงพื้นบ้านคือเป้าหมายของการดำเนินงานร้านคนจับปลา ทั้งนี้ ร้านคนจับปลากลางจึงพยายามตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนจัดส่งให้แก่ลูกค้าอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อลดอัตราการสูญเสียสินค้าและความคุ้มค่าต้นทุนการส่งคืนสินค้า แต่เนื่องจากสินค้าของร้านคนจับปลาคือสินค้าอาหารทะเลสดแช่แข็งที่ไม่ได้ใช้สารเคมี ซึ่งอาจมีข้อผิดพลาดในระหว่างการขนส่งให้แก่ลูกค้า เมื่อลูกค้าแจ้งข้อผิดพลาดของสินค้าหรือลูกค้าไม่พอใจต่อสินค้า ร้านคนจับปลากลางต้องดำเนินการจัดส่งสินค้าใหม่ให้แก่ลูกค้าทันที โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 รูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ริเริ่มจากสมาคมรักษ์ทะเลไทย เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในการทำงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้แก่ชาวประมงพื้นบ้าน และขยายงานพัฒนาสู่การค้าเนวิสาหกิจเพื่อสังคม แนวทางการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่ได้มีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเท่านั้น แต่มีเป้าหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นหุ้นส่วนในการทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติทางสังคมของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อชาวประมงพื้นบ้าน และเพื่อความยั่งยืนในมิติสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรทางทะเล ดังนั้น ร้านคนจับปลาจึงรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านสูงกว่าราคาในตลาดท้องถิ่นร้อยละ 20 และอาศัยมาตรฐานที่รับรองสินค้าอาหารทะเลปลอดภัยจากสารปนเปื้อนในทุกกระบวนการเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคที่ใส่ใจต่อการทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงพื้นบ้าน และต้องการสนับสนุนสินค้าจากชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นผู้จัดหาสัตว์น้ำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ร่วมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน องค์กรพัฒนาเอกชนทำหน้าที่ขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีเป้าหมายต่อชาวประมงพื้นบ้านที่ทำงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6.2 ชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีโครงสร้างผู้ถือหุ้นเป็นชาวประมงพื้นบ้าน และเป็นผู้ขายปัจจัยการผลิตให้แก่กิจการร้อยละ 20 การเป็นหุ้นส่วนของกิจการเป็นเงื่อนไขสำคัญทำให้

ชาวประมงพื้นบ้านมีหน้าที่ความรับผิดชอบจัดหาสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และปลอดภัยจากสารเคมีต่อผู้บริโภคร่วมกับกิจการ ชาวประมงพื้นบ้านไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้ขายปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านค้าคนจับปลา แต่เป็นผู้ถือหุ้นของกิจการในฐานะกลุ่มเป้าหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านที่ทำการประมงอย่างรับผิดชอบต่อทรัพยากรทางทะเลและผู้บริโภค

6.3 การสังกัดแพปลาพื้นบ้านของชาวประมงพื้นบ้าน
ปัญหาขาดแคลนแหล่งเงินทุนเพื่อจัดซื้อเครื่องมือทำการประมงพื้นบ้านเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านต้องสังกัดแพปลาพื้นบ้านในฐานะพ่อค้าคนกลางหรือเจ้านี่ ชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัยแพปลาพื้นบ้านเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในการทำการประมง โดยต้องนำสัตว์น้ำมาขายให้แก่แพปลาพื้นบ้านที่เจ้านี่เท่านั้น จนกว่าหนี้สินจะหมด ในขณะที่แพปลาพื้นบ้านรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านในสังกัดในราคาที่ค่อนข้างต่ำกว่าตลาดท้องถิ่น ชาวประมงพื้นบ้านไม่มีอิสระในการขายสัตว์น้ำในราคาที่เป็นธรรม ในขณะที่ชาวประมงพื้นบ้านมีความจำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ทำการประมงอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง ดังนั้น ถ้าชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ทำการประมงให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านในรูปแบบสหกรณ์ประมง เพื่อจัดหาอุปกรณ์ทำการประมงราคาถูก และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกชาวประมงพื้นบ้าน อาจทำให้หนี้สินให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านลดลง และหลุดพ้นจากการสังกัดแพปลาพื้นบ้าน ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีอิสระในการขายสัตว์น้ำในราคาที่เป็นธรรมตามราคาตลาดท้องถิ่น

6.4 ความต้องการขายสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน
ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านในราคาที่สูงกว่าตลาดท้องถิ่นร้อยละ 20 แต่สามารถรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านในปริมาณจำกัด เพียง 1 ใน 5 ของสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับมาได้ ประกอบกับร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อสัตว์น้ำเฉพาะในบางชนิดเท่านั้น การรับซื้อสัตว์น้ำของร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อ จึงไม่ได้ทำให้รายได้ของชาวประมงพื้นบ้านเพิ่มขึ้นจากยอดขายสัตว์น้ำทั้งหมดที่มีต่อร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อโดยตรง ชาวประมงพื้นบ้านยังคงต้องพึ่งพาการขายสัตว์น้ำในราคาต่ำให้แก่แพปลาพื้นบ้านในท้องถิ่น เนื่องจากแพปลาพื้นบ้านสามารถรับซื้อสัตว์น้ำได้ทั้งหมดในแต่ละครั้ง โดยไม่คัดแยกขนาดแบบเหมารวม แสดงให้เห็นว่าชาวประมงพื้นบ้านมีความต้องการขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อ แต่ความสามารถในการรับซื้อของร้านค้าคนจับปลายังมีจำนวนจำกัด ซึ่งขนาดของตลาดสินค้าของร้านค้าคนจับปลากลางไม่สอดคล้องกับปริมาณสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้ ทำให้รายได้ของการขายสัตว์น้ำให้แก่ร้านค้าคนจับปลายังไม่สามารถช่วยยกระดับ

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวประมงพื้นบ้านจากการหาสัตว์น้ำที่อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และรับผิดชอบต่อผู้บริโภค

6.5 การรับซื้อสินค้าที่มีคุณภาพจากชาวประมงพื้นบ้าน
ร้านค้าคนจับปลาให้ความสำคัญต่อชาวประมงพื้นบ้านในการจับสัตว์น้ำเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรทางทะเล โดยรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้านที่มีความรับผิดชอบต่อการผลิตและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ทั้งนี้ ร้านค้าคนจับปลากำหนดคุณสมบัติของชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกต้องใช้วิธีการและเครื่องมือทำการประมงที่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศและทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยไม่ใช้วิธีการและเครื่องมือทำการประมงแบบทำลายล้างและละเมิดกติกาชุมชน และต้องเข้าร่วมกิจการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อและชาวประมงพื้นบ้านมีพันธะร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเพื่อการทำการประมงพื้นบ้านเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในพื้นที่ภายใต้บทเรียนของการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ของสมาคมรักษ์ทะเลไทยที่เป็นผู้ก่อตั้งร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อ

6.6 ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค
นอกจากชาวประมงพื้นบ้านมีพันธะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเพื่อความยั่งยืนแล้ว ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อยังมีข้อกำหนดให้ชาวประมงพื้นบ้านคัดสรรสัตว์น้ำที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยไม่ใช้สารเคมีระหว่างเส้นทางการจับสัตว์น้ำจนถึงการบริโภค ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงอาหารทะเลที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ร้านค้าคนจับปลาประจำบริเวณที่รับซื้อและตรวจรับสัตว์น้ำเฉพาะที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ ผู้บริโภคและร้านค้าคนจับปลาสามารถตรวจสอบสัตว์น้ำย้อนกลับสู่แหล่งที่มาของสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้ในแต่ละราย เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตสินค้าที่ต้องการจำแนกประเภทตลาดผู้บริโภคที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากสินค้าสัตว์น้ำโดยทั่วไป กลุ่มผู้บริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้รับสินค้าอาหารทะเลที่ปลอดภัยทำให้ชาวประมงพื้นที่ทำการประมงอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคสามารถขายสัตว์น้ำในราคาที่สูงกว่าชาวประมงพื้นบ้านที่ขายสัตว์น้ำโดยทั่วไป

6.7 การรับซื้อสัตว์น้ำในราคาที่เป็นธรรมและสมเหตุสมผล
ชาวประมงพื้นบ้านเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล โดยตรง ซึ่งร้านค้าคนจับปลาให้ความสำคัญต่อรายได้จากการทำการประมงอย่างรับผิดชอบต่อชาวประมงพื้นบ้านด้วยการรับซื้อสัตว์น้ำในราคาสูงกว่าในตลาดท้องถิ่น เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านคือผู้ปฏิบัติการอนุรักษ์และไม่ทำลายล้างระบบนิเวศทางทะเล ร้านค้าคนจับปลาต้องการ

สนับสนุนและส่งเสริมให้ชาวประมงพื้นบ้านที่ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อให้แตกต่างจากสัตว์น้ำ โดยทั่วไป แต่การรับซื้อสัตว์น้ำในราคาที่เป็นธรรมและค่อนข้างสูงของร้านคนจับปลา นั้น เนื่องจากคำสั่งซื้อจากผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญต่อสินค้าที่มาจากชาวประมงพื้นบ้านที่ทำการประมงอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคมีจำนวนค่อนข้างจำกัด ทำให้รายได้จกการขายสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านจำกัด ยอดขายและรายได้จากการทำการประมงอย่างรับผิดชอบของชาวประมงพื้นบ้านไม่ได้เพิ่มขึ้น ร้านคนจับปลาสามารถรับซื้อได้เพียง 1 ใน 5 ของสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านจับได้ในแต่ละครั้ง

6.8 ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค สินค้าร้านคนจับปลา มาจากการทำการประมงพื้นบ้านที่ไม่ใช้สารเคมีตั้งแต่โซ่อุปทานต้นน้ำของผู้ขายปัจจัยการผลิต และกระบวนการแปรรูปของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในโซ่อุปทานกลางน้ำ และการตรวจสอบคุณภาพย้อนกลับของร้านคนจับปลากลางน้ำในโซ่อุปทานปลายน้ำ ทำให้สินค้าอาหารทะเลของร้านคนจับปลาปลอดภัยต่อผู้บริโภคที่สามารถตรวจสอบแหล่งผลิตโดยย้อนกลับที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน Blue Brand ซึ่งแตกต่างจากสินค้าอาหารทะเลโดยทั่วไปในตลาด

6.9 ความต้องการซื้อสินค้าของผู้บริโภคจำกัด ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีคำสั่งซื้อสัตว์น้ำให้แก่ชาวประมงพื้นบ้านในปริมาณจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับมาได้ในแต่ละครั้ง และสัตว์น้ำที่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์มีคำสั่งซื้อต่อชาวประมงพื้นบ้านจำกัดเฉพาะในบางชนิด ซึ่งไม่สอดคล้องกับชนิดสัตว์น้ำที่ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับมาได้ในช่วงฤดูกาล ทั้งนี้ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์และร้านคนจับปลากลาง ควรส่งเสริมการขายและประชาสัมพันธ์สินค้าให้แก่ผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มให้รู้จักมากขึ้น เพื่อสร้างความรับรู้และทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคสินค้าร้านคนจับปลาที่มีเป้าหมายเพื่อการทำการประมงอย่างยั่งยืนและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของชาวประมงพื้นบ้าน การสื่อสารการตลาดให้แก่ผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม อาจช่วยเพิ่มยอดขายสินค้าให้แก่ร้านคนจับปลากลางในฐานะโซ่อุปทานปลายน้ำ ส่งผลทำให้คำสั่งซื้อสินค้าของร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในโซ่อุปทานกลางน้ำมีปริมาณเพิ่มขึ้น และส่งผลทำให้ชาวประมงพื้นบ้านในโซ่อุปทานต้นน้ำสามารถขายสัตว์น้ำที่เป็นปัจจัยการผลิตให้แก่ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในปริมาณที่มากขึ้นตามไปด้วย

6.10 การสื่อสารภาพลักษณ์วิสาหกิจเพื่อสังคม ลูกค้าของร้านคนจับปลาเป็นผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงและใส่ใจต่อสินค้าอาหารทะเลปลอดภัยอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากสินค้าของร้านคนจับปลา มีราคาสูงกว่าสินค้าโดยทั่วไปในตลาด ทำให้การขายสินค้าร้านคนจับปลาให้แก่ผู้บริโภคทั่วไปค่อนข้างจำกัด ดังนั้น ร้านคนจับ

ปลาควรทำหน้าที่ในการสื่อสารการตลาดต่อสังคมที่เน้นภาพลักษณ์ของสินค้าร้านคนจับปลาที่เป็นอาหารทะเลปลอดภัยภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงพื้นบ้านร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนมากกว่าความพยายามส่งเสริมการขายเพื่อจำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง

6.11 การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ร้านคนจับปลาอาศัยระบบบันทึกข้อมูลสินค้าด้วยมือควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยจัดการข้อมูลระหว่างชาวประมงพื้นบ้านในโซ่อุปทานต้นน้ำ ร้านคนจับปลาประจวบคีรีขันธ์ในโซ่อุปทานกลางน้ำ และร้านคนจับปลากลางน้ำในโซ่อุปทานปลายน้ำ เพื่อวิเคราะห์จำนวนและแนวโน้มคำสั่งซื้อ และเพื่อแสดงสถานภาพคลังสินค้าทั้งในโซ่อุปทานต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งร้านคนจับปลากลางสามารถนำข้อมูลไปบริหารคำสั่งซื้อ ในขณะที่ ชาวประมงพื้นบ้านสามารถรับทราบข้อมูลปริมาณและชนิดสัตว์น้ำล่วงหน้า เพื่อคาดคะเนความต้องการสัตว์น้ำของร้านคนจับปลาด้วยตนเอง โดยไม่มีคำสั่งซื้อ ซึ่งไม่ขัดต่อความเชื่อของชาวประมงพื้นบ้านที่ห้ามแจ้งคำสั่งซื้อล่วงหน้า

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้มาจากโครงการวิจัยเรื่องการจัดการโซ่อุปทานและการจัดซื้อจัดหาที่ยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคม: กรณีศึกษาร้านคนจับปลา (RDG6120041) ได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายเกษตร ผู้เขียนขอขอบคุณร้านคนจับปลา สมาคมรักษ์ทะเลไทย และชาวประมงพื้นบ้านที่ให้โอกาสในการทำงานวิจัยครั้งนี้ และหน่วยวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อพัฒนาสังคมในภาคใต้ มหาวิทยาลัยทักษิณ มา ณ โอกาสนี้

8. References

- Antonio, K.W. Lau. (2011). The Implementation of social responsibility in purchasing in Hong Kong/Pearl River Delta: A case study. *Strategic Outsourcing: An International Journal*, 4(1), 13-46.
- Bangkokbiznews. (2015). 'Fisherfolk' rU'ang lao 'khōng khon chap pla' ['Fisherfolk' Tale of 'Fish Catcher']. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/6513>
- Carter, C. R. & Rogers, D. S. (2008). A framework of sustainable supply chain management: moving

- toward new theory. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(5), 360-387.
- Chidchob, T., Sompen, N., Yaowasakunmat, S. & Dungwak, P. (2014). *kānphatthana bāp̄chamlōng sō 'uppathān khōng khāohōmmali' insi nai prathēt Thai [Organic jasmine rice supply chain development in Thailand model]. Khon Kaen AGR. J.*, 42(2), 243–249.
- Fisherfolk. (2018). *rañ khon čhap plā* [Fisherfolk]. Retrieved from <http://fisherfolk.org/>
- Kaewsun, K. & Sutamuang, K. (2016). *'itthiphon khōng kānčhatkān khwāmsamphan kap phū čhathā watthudip thī mī tō phonlaka rōdam noēn kān dān kānčhat sŭ čhathā phak læ phonlamai sot nai rānkhā plīk samai mai nai prathēt Thai [Influence of relationship management with raw material suppliers on performance purchasing fresh vegetables and fruits in modern retail stores in Thailand]. RMUTT Global Business and Economics Review*, 11(2), 11-22
- Matchon. (2016, December 15). *Fisher Folk: rañ khon čhap plā kān plān phān sū thurakit phŭa sangkhom* [Fisher Folk: Fishing shop, transition to social business]. Retrieved from https://www.matchonweekly.com/scoop/article_17942
- Mont, O. & Leire, C. (2009). Socially responsible purchasing in supply chains: drivers and barriers in Sweden. *Social Responsibility Journal*, 5(3), 388-407.
- Sangworn, S. & Teeravaraprug, J. (2012). *tonthun sō 'uppathān khōng plāsom fak: kōrañi sŭksā OTOP 'amphōē bānmī čhangwat lop burī [Supply chain cost of Pickled fish: a case study of OTOP Banmi Lopburi]. Mahanakorn Technology Business Administration Journal*, 9(1), 84-97.
- Schaltegger, S. & Burritt, R. (2014). Measuring and managing sustainability performance of supply chains. *Supply Chain Management*, 19(3), 232-241.
- Schneider, L. & Wallenburg, C. M. (2012). Implementing sustainable sourcing—Does purchasing need to change. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 18(4), 243-257.
- School of Change Makers. (2017). *'rañ khon čhap plā tonbāp NGO thī khayāi ngān duāi kitchākān phŭa sangkhom phŭa phatthana sēthakit pramong phŭnbañ yāng yangyŭn* ['Fisherfolk' an NGO model that expands with social enterprise to develop sustainable local fishery economies]. Retrieved from <http://www.scaling-impact.com/fisherfolk/>
- Siriphatrasophon, S. (2015). *kānsŭksā krōp nāōkhīt phŭa kānphatthana wisāhakit phŭa sangkhom nai prathēt Thai kānsŭksā krōp nāōkhīt phŭa kānphatthana wisāhakit phŭa sangkhom nai prathēt Thai [A conceptual study of social enterprise development in Thailand]. Journal of Researchers Association*, 20(2), 30-47.
- Supply Chain Council. (2012). *SCOR: supply chain operations reference model revision 11.0*. Retrieved from <https://docs.huihoo.com/scm/supply-chain-operations-reference-model-r11.0.pdf>
- Theeranuphattana, A. & Tang, J. (2009). *kānphatthana bāp̄chamlōng kān wat samatthana sō 'uppathān dōi prayuk chai withikān wat khōng Chan and Qi (thritsadi fatsisēt) kap krōp kānthamngān SCOR [Development of supply chain performance measurement models by applying the measurement method of Chan and Qi (Fuzzy set theory) and the SCOR framework]. Faculty of Commerce and Accountancy Thammasat University*, 32(121), 11–33.

Toucharee, S. & Pitakaso, R. (2012). *kān̄chātkaṅ lō̄chittik l̄æ sō' uppathān khāo nai phāk tawan' ōk chiāng nŭ'a khōng prathēt Thai* [Logistics and supply chain management of rice in the northeastern Area of Thailand]. *KKU Res. Journal*, 17(1), 125-141.

Wisner, J. D., Tan, K. C. & Leong, G. K. (2012). *Supply chain management: A balanced approach (3rd ed.)*. Mason: South-Western Cengage Learning.